

**कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण
कायदा २००५.**

पोलीस विभागाचा सहभाग

महाराष्ट्र शासन

गृह विभाग

शासन परिपत्रक क्र. डिप्लीए ०२०८/प्र.क्र.१७६/ विशा-६.

मंत्रालय, मुंबई-३२,

दिनांक : १४ नोव्हेंबर, २००८.

परिपत्रक

कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण कायदा, २००५ ची अंमलबजावणी दि.२६ ऑक्टोबर, २००७ पासून संपूर्ण देशात करण्यात आली आहे. सदर कायद्यात संरक्षण अधिकारी, पोलीस तसेच दंडाधिकारी यांची कर्तव्ये विस्तृतपणे नमूद केली आहेत. तथापि सदर कायद्यांतर्गत दाखल होणाऱ्या प्रकरणासाठी जरी संरक्षण अधिकारी आणि सेवा पुरवणारे व्यवस्थापनाचे प्रयोजन केले असले तरी त्याचा उद्देश समांतर प्राधिकरण स्थापन करण्याचा नाही. सबब सद्या अस्तित्वात असलेले व्यवस्थापन विशेषतः पोलीसांची प्रस्तुत कायद्याच्या व महिलांवरील अत्याचाराच्या प्रतिबंधासाठी सद्या अस्तित्वात असलेल्या इतर कायद्यांची अंमलबजावणी करण्यात महत्वाची भूमिका आहे.

कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण कायदा २००५ मधील सदर कायद्याच्या अंमलबजावणीत पोलीसांचा सहभाग पुढील प्रमाणे आहे :-

१) **कलम.५** पोलीसांना तक्रार प्राप्त झाल्यास अथवा कौटुंबिक हिंसाचाराच्या ठिकाणी उपस्थित असल्यास प्रस्तुत कायद्याने बाधित व्यक्तीस प्रदान केलेल्या अधिकाराची माहिती बाधित व्यक्तीस पोलीसांनी द्यावी मात्र गुन्हा दखल - पात्र घडल्याची माहिती मिळाल्यानंतर कायदानुसार अशा प्रकरणावर कार्यवाही करण्याच्या पोलीस अधिकाऱ्यांच्या कर्तव्यापासून पोलीस अधिकाऱ्यांची सुटका या कायद्याच्या कोणत्याही कलमामुळे होत नाही अशी तरतूद या कलमात आहे.

२) **कलम-९ (१) (ब) :-** संरक्षण अधिकाऱ्याने कौटुंबिक हिंसाचाराच्या घटनेच्या अहवालाची एक प्रत संबंधित पोलीस ठाण्याच्या पोलीस अधिकाऱ्यास पाठवावी.

३) **कलम १९ (५) :-** कलम १९ (१) अन्वये रहिवासाचे आदेश देताना किंवा कलम १९(२) अन्वये बाधित व्यक्तीला संरक्षण किंवा सुरक्षा पुरविण्याचे आदेश देताना अथवा प्रतियादीस कलम १९(३) अन्वये हमीपत्र द्यायचे आदेश पारित करताना न्यायालय जवळील पोलीस ठाण्याचे अंमलदार यास बाधित व्यक्तीस संरक्षण देण्याचे किंवा सदर आदेशाची अंमलबजावणी करणेबाबत बाधित व्यक्तीस सहकार्य करण्याचे निर्देश देऊ शकेल.

४) **कलम १९ (७) :-** संरक्षण आदेशाची अंमलबजावणी करण्यासाठी सहकार्य करण्याबाबत दंडाधिकारी पोलीस ठाण्याच्या अंमलदारांना निर्देश देऊ शकतील.

५) **कलम २० (४) :-** दंडाधिकारी आर्थिक मदतीच्या आदेशाची प्रत संबंधित पोलीस ठाण्याला देतील.

६) कलम ३१ व ३२ :- "संरक्षण आदेशाचे" उल्लंघन हा दखलपात्र व अजामीनपात्र गुन्हा करण्यात आला आहे.

तसेच उक्त तरतूदीबरोबरच सदर कायद्यांतर्गत तयार केलेल्या नियमात पोलीसांची भूमिका पुढील प्रमाणे नमूद केलेली आहे.

१) आण्णबाणीच्या परिस्थितीत "संरक्षण अधिकारी" किंवा "सेवा देणारा" कौटुंबिक हिंसाचाराच्या घटनेच्या ठिकाणी जाऊन घटनेचा अहवाल तयार करण्यासाठी पोलीसांचे सहकार्य मागू शकतो.

२) कौटुंबिक हिंसाचारात वापरलेले हत्यार जप्त करण्यासाठी संरक्षण अधिकारी पोलीसांची मदत घेईल.

या कायद्याच्या वापर संरक्षण अधिकार्याच्या नियुक्तीच्या प्रक्रियेपूरता मर्यादित नाही. बाधित व्यक्ती सदर कायद्याच्या तरतूदी प्रस्थापित यंत्रणेमार्फत अर्थात पोलीस व दंडाधिकारी यांचे मार्फत परस्पर कौटुंबिक हिंसाचाराची तक्रार नोंद करण्यासाठी करता येईल. तसेच प्रस्तुत कायद्यांतर्गत सहाय्य मिळण्यासाठी बाधित व्यक्ती परस्पर दंडाधिकारी यांचे कडे अर्ज करू शकतो.

कौटुंबिक हिंसाचार कायदा -२००५ च्या परिणामकारक अंमलबजावणीसाठी पोलीस विभागाशी संबंधित तरतूदी सर्व पोलीस अधिकारी/ कर्मचारी यांच्या निदर्शनास आणून सदर कायद्याची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करण्याच्या सूचना देण्यात याव्यात.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(म. घ. कांबळे)

उप सचिव, गृह विभाग (विशेष)
महाराष्ट्र शासन.

प्रत :-

- १) पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- २) विशेष पोलीस महानिरीक्षक, (म.अ.प्र.वि.), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- ३) सर्व विशेष पोलीस महानिरीक्षक, (परिक्षेत्रीय),
- ४) सर्व पोलीस आयुक्त,
- ५) सर्व पोलीस अधिक्षक
- ६) सचिव, महिला व बाल विकास विभाग, नवीन प्रशासकीय इमारत, मंत्रालय, मुंबई यांना माहितीस्तव.
- ७) निवड नस्ती विशा-६, गृह विभाग, मंत्रालय मुंबई.